

bewonderenswaardige kracht en uithoudingsvermogen grote hoeveelheden aan bierkroezen langs. Er worden bergen aan kip en vis, gebraden ossenvlees en *Riesenbrezen* (grote broden in krakelingvorm) verorberd, de muziek galmt aan een stuk door, er wordt geflirt, gezongen en op tafels gedanst – het is een collectieve roes waaraan men zich alleen maar overgeven kan.

De kleding

Opeens waren ze er weer. De mooi geklede *Dirndl* met de wijde rok, de smalle tailleband, de zijden schort en de luchtig bollende blouse, en jongemannen in de korte of knielange lederhose met klederdrachtoverhemd, jasje en bergschoenen. Deze klederdracht, die ooit typerend was voor de bevolking op het platteland, later voor de degelijke burgerij, is nu vooral tijdens het Oktoberfest, ook wel Wiesnzeit genoemd, alomtegenwoordig. Maar de oude pronkkledingstukken zijn alleen nog bij de jaarlijkse klederdrachtparade te zien. In de biertenten ziet u behalve

eenvoudige rokken van felgekleurd katoen de avontuurlijkste combinaties: taillebanden met tijgerpatroon, schorten van tule met plastic rozen, glitterblouses. Traditionele puristen zien het met afschuw aan, anderen vinden het amusant en hopen slechts dat die opzichtige kleding een vluchtig verschijnsel is.

De Isar

De Isar is geen drukker scheepvaartroute dan de Rijn, geen bredere rivier dan de Donau, geen naar de zee stuwend water als de Elbe, maar een vrolijke, overmoedige en sterk schuimende bergstroom. Wanneer de Isar in München aankomt, heeft hij onderweg van de bron in het Tioolse Karwendel naar de overgang in de Donau al de eerste helft van de overigens hooguit 300 km volbracht. Ook al wordt de rivier omzoomd door kastelen en waterwerken, toch voert hij met zijn wit-groene stroom een zweem van het gebergte mee, en flink wat kiezels en stenen. De Münchenaren vinden het prachtig om

Bij de klederdrachtparade zijn ook de traditionele dirndljurken te bewonderen

Of het nu gaat om een publieke bekendmaking, om feestvreugde na een voetbaloverwinning, een kerstmarkt of de viering van de stichting van de stad, de Marienplatz is geregeld het middelpunt van de activiteiten in de stad. Dat geldt zowel voor Münchenaren als voor toeristen, die hier hun eerste indruk van de Beierse metro-pool opdoen.

7 Het koninklijke München – Residenz

Kaart: ► E 5, Oriëntatiekaartje: blz. 50

Vervoer: U 3, 4, 5, 6: Odeonsplatz

Een 'museum van ruimtelijke kunst' is de Residenz van München. Zo staat het op de toegangkaart die recht geeft op de wandeling langs de vertrekken, kabinetten, salons, feestzalen, kapellen en binnenplaatsen. Inderdaad laat het paleis zien hoe de stijl aan het hof zich door de eeuwen heen ontwikkelde en wat schilders, meubelmakers en stucwerkers allemaal tot stand konden brengen.

De naam van het vorstenhuis Wittelsbach was zeven eeuwen lang verbonden met Beieren. Al in 1255 koos Lodewijk de Strenghe München als residentie. Hij verbleef echter nog in de Alter Hof. Zijn opvolgers bouwden aan het eind van de 14e eeuw aan de noordostrand van de stad, vlak bij de stadsmuur, een ommuurde waterburcht. Hieruit ontwikkelde zich in de loop der eeuwen het uitgestrekte slotcomplex,

de Residenz ¹, die vandaag de dag bijdraagt aan de roem van München als kunststad.

Het oudste deel van de Residenz is het Antiquarium, dat in 1571 werd voltooid. Deze langgerekte, prachtig overwelfde ruimte was het grootste en belangrijkste wereldse bouwwerk benoorden de Alpen. Het is van onder tot boven beschilderd met ornamenten en stadszichten. Het Antiquarium fungeerde voor hertog Wilhelm V als kunstkamer voor zijn collectie antieke busten. Tegenwoordig ontvangt de minister-president van Beieren hier zijn gasten – ook in de moderne tijd houdt men van pracht en praal.

De bezoekers wandelen, 's ochtends via een iets andere route dan 's middags, door lange reeksen aaneengesloten vertrekken, waarvan de volgorde en de grootte nog een indruk geven van de subtiliteiten in het hofceremonieel. Hier kunt u zich verbazen over de

13 Het paradijs in München – Englischer Garten

Kaart: ► F-H 1-5, Oriëntatiekaartje: blz. 69

Vervoer: tram 18: Nationalmuseum/Haus der Kunst

Wat moesten de Münchenaren zonder hun Englischer Garten? Geen enkele andere stad heeft een park van zo'n grote omvang en zo'n beslotenheid! Het 3,7 km² grote landschapspark is voor de Münchenaars meer dan een groene long, een recreatiegebied of een hondenuitlaatzone. Deze lange groene strook, die zich van het noorden uitstrekt tot aan de rand van de binnenstad, is Münchens groene ziel.

Benjamin Thompson, een uit Amerika afkomstige hervormer die het in Beieren tot minister van Oorlog bracht en later bekend werd als graaf Rumford, stelde in 1789 zijn keurvorst Karl Theodor voor om van zijn terrein voor de hertenjacht een grote volkstuin te maken. De architect Friedrich Ludwig von Sckell kreeg vervolgens opdracht voor de inrichting van een tuin die evenzeer bijdroeg tot ontspanning als tot op-

voeding van het volk. De 'toenadering van alle standen' werd uitdrukkelijk gewenst. Zo ontstond een van de eerste grote landschapstuinen op het vasteland van Europa. Bomen en open grasvelden wisselen elkaar op schijnbaar natuurlijke wijze af; pittoreske bouwsels, gedenksteden, romantische stenen banken verschaffen uitkijkpunten en ontmoetingsplekken; beekjes, vijvers, sportvelden, speeltuinen, ligweiden en diverse 'biertuinen' lokken op elke dag en in elk seizoen jong en oud naar de Englischer Garten.

Water of thee?

In de jaren 70 van de 20e eeuw ontdekten de eersten dat de sterke golfslag die de Eisbach bij de **Himmelreichbrücke** veroorzaakt wanneer hij vanuit de onderaardse loop weer naar boven komt, reusachtig veel plezier kan opleveren. Het surfen €! is sindsdien een trendy Münchense sport geworden. Op